

דבר תורה לפרשת וישב

מבוסס על מאהלי תורה של הרב יעקב אריאל שליט"א

הפרשה הקודמת מסתיימת עם פירוט השמות של כל אלופי עשו. פרשתנו פותחת עם הסיפור של יוסף: **"אלה תולדות יעקב, יוסף ..."** (בראשית לז, ב).

ישנו פירוש רש"י ישן המסביר את הסמיכות בין שתי הפרשיות האלה: "הפשתני הזה, נכנסו גמליו טעונים פשתן. הפחמי תמה: אנה ייכנס כל הפשתן זה?! פיקח אחד משיב לו: ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו. כך יעקב ראה את כל האלופים הכתובים למעלה. תמה ואמר: מי יכול לכבוש את כולם? מה כתוב למטה? **"אלא תולדות יעקב – יוסף"** דכתיב: **"והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש"** (עובדיה א, יח). ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם".

ננסה להבין את פשר את פירוש הזה: פשתן תופס נפח גדול ודליק מאוד, בדיוק כמו קש. ולא לחינם עשו נמשל לקש: כשחיטה צומחת רק רואים את הקש. משקיף חיצוני חושב שהתכלית היא הקש ולא יכול לחשוב שיש גרגרים שבקושי רואים שסופם להיאסף. כך עשו ויעקב: עשו הוא איש שדה, הוא יוצא כבר שעיר, הוא עשוי וגמור כפי ששמו מזכיר לנו. לעומתו, יעקב הוא איש תם יושב אוהלים, לא רואים אותו, לא יודעים מי הוא... הוא צנוע ומוסתר. אבל כל מהותו פנימה: והקול – קול יעקב.

חשוב מאוד להבין את השוני שבין יעקב ולעשו כדי להבין את המחלוקת שבין יוסף לאחיו. האחים ידעו שמשפחת אבותם עברה תהליך של בירור: יצחק המשיך את דרך אביו ולא ישמעאל, יעקב המשיך את דרך אביו ולא עשו. ישמעאל ועשו היו בכורים, וגם ליוסף שהוא הבכור של רחל עקרת הבית של יעקב, בחינה מסוימת של בכור. יוסף מסלסל בשערו - מה שמראה סוג של משיכה אל החיצוניות, וגם יש לו כתונת פסים, המקביל של בגדי עשו החמודות. וגם בתפיסה ההלכתית: דאורייתא, ליהודים מותר לאכול אבר מן בהמה אחרי השחיטה כשהיא עדיין מפרכסת. יוסף רואה בפרכוסים סימני חיות ומחמיר. מפני המשיכה הזאת לחיצוניות, האחים של יוסף חשדו בו, ושבו שהוא הפוסלת כמו ישמעאל ועשו.

אבל, דווקא בזכות הנקודה הזאת זוכה יוסף להיות "שטנו של עשו". בניגוד לעשו שהוא בעל תאוה, שהחומר שולט עליו, יוסף מצליח לשלוט על החומר: כשהוא נמצא עם אשת פוטיפר, כשהוא נמצא מול התאוה הוא מצליח לעזוב את בגדיו: הוא מתגבר על החיצוניות.

וכן, בפרשת ויצא, יעקב מחכה ללידת יוסף כדי לשוב ארצה. רש"י מסביר את הטעם: "משנולד שטנו של עשו, שנאמר והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש. אש בלא להבה אינו שולט למרחוק". בית יעקב הוא כמו אש, כח פנימי שבוער בתוכו: התורה והזהות המיוחדת שלנו. יוסף הוא הלהבה שמאפשרת להתנגד לעשו ותפיסתו.

באותו אופן שיעקב היה צריך ליוסף כדי לשוב ארצה, אנחנו יודעים שמשיח בן יוסף בא קודם למשיח בן דוד. זה ברוח זאת שהגר"א החליט לשלוח את תלמידיו ארצה לעבוד את האדמה. הוא ראה במעשים האלה בחינה של משיח בן יוסף: להכין את הארץ כך שהיא תהיה מסוגלת לקבל משיח בן דוד. האתגר של הדור שלנו זה לדעת לשלב גם תורה וגם עבודה: להיות בני תורה לא רק כשלומדים תורה אלא גם כשמתעסקים בענייני דיומא.

שמחה לגאולה שלמה במהרה ובימנו,
שבת שלום